

Entrevista a Rafael Ribó, l'últim secretari general del PSUC abans de tancar portes

“El federalisme del PSC és una maniobra de distracció”

El dirigent d'Iniciativa per Catalunya repassa, amb lògica mà esquerra, els darrers fets de l'URSS, i defensa –i situa en el sentit de la història–, el seu espai polític, alhora que es desmarca de la reflexió dels seus socis estatals, amb els quals manté una relació incòmoda però indefugible.

Hauria d'haver-se fet jesuïta. Es passeja entre tots els interrogants perillosos amb un imponent bagatge no solament dialèctic. Si fem cas de Víctor Alba "el comunisme actua com l'església". Però si fem cas del PSUC, el claustrofòbic despatx de Ribó al carrer de Ciutat no recorda Loyola, sinó una claustrofòbica cella de caputxins. Les aquarel·les de Leonardo da Vinci penjades a l'habitació desfan l'entrellat. Ni té església, ni és ortodoxa. Més aviat combrega amb les passions civilitzades dels seus veritables pares espirituals, els italians del nord: abans PCI, ara esquerra democràtica. I se sent còmode en el llenguatge de laboratori d'aquesta nova esquerra que voldria a punt d'arribar però que –en l'últim tribut– ha de llançar les exèquies d'un funeral soviètic al qual ells no volen ser convidats. Benvinguts, doncs, al naufragi:

—En primer lloc, ja és positiu que després de molts anys de burocratització i anquilosament de la Unió Soviètica es comencés una nova etapa, la *perestroika*. Positiu per a l'URSS i positiu per al món en general. Sobretot perquè ens permet no distraure l'atenció de l'opinió pública dels grans problemes de la humanitat: no ho són l'enfrontament entre dos blocs, ni el repte és la cursa armamentística entre les superpotències. El repte és com garantir una pau i una estabilitat en el món a través d'uns poders democràtics. El repte és el diàleg econòmic tan deficitari que hi ha avui entre el nord i el sud. El repte és si un model de creixement que es va universalitzant és compatible amb el manteniment de l'equilibri del planeta. El repte és el replantejament de les relacions entre les capes marginals i les capes dirigents de la societat, o entre els sexes, que fins ara estaven amagats darrere la por que vinguessin els americans o els russos.

És evident que per fer això cal desmantellar tot un conjunt d'estructures

d'estat autoritari, i fins i tot estructures de partit totalitari, que hi havia a l'URSS. Malgrat que això pugui provocar, ara, un desconcert entre la gent que més creia en la tradició comunista, a curt i a llarg termini, això és beneficiós per a tots els que lluitem per una transformació dels nostre sistema social.

L'ESQUERRA VIABLE

—*¿Els darrers fets de l'URSS agreugen la viabilitat d'un discurs d'esquerra més enllà de la socialdemocràcia?*

—Depèn de quins partits socialdemocràtics. Socialdemòcrata, ¿qui ho és? ¿Carlos Andrés Pérez de Venezuela o l'Oskar Lafontaine del SPD? Per parlar de dos extrems, i tots dos a la Internacional Socialista. ¿Ho són els sandinistes, que hi van com a observadors, o ho és Craxi? ¿Aplicuem l'etiqueta a l'organització o mirem el model d'aquestes polítiques? I si mirem el tema a escala mundial, sorgeix un fraccionament de polítiques. La qual cosa demostra que hi ha una base objectiva per a la pluralitat d'opcions d'esquerra.

Si de l'esquema que podem llegir als diaris –ensorrat el comunisme, només queda el socialisme, diuen– agafem quatre qüestions: la pau, nord-sud, l'ecologia, l'home dona, vegem si hi ha quatre úniques respostes de l'esquerra La guerra del Golf; poc més de cent diputats del parlament europeu de diverses opcions d'esquerra posicionant-se contra Estats Units i uns altres cent diputats de formacions d'esquerra posicionant-se a favor. Però dels que van votar en contra, hi havia el SPD, hi havia el laborisme, hi havia socialistes flamencs i hi havia IC. En un fet històric tan important com la guerra del Golf, aquests factors tenen certa transcendència. Agafem el tema nord-sud, el deute exterior: la socialdemocràcia sueca manté posicions radicalment contràries a les dels partits socialistes mediterranis. Tot això expressa una pluralitat objectiva de respostes socials: Catorze

de desembre, Informe Abril, model d'estat, llei de seguretat ciutadana. Hi ha quantitat de coses amb certa entitat al panorama polític que demostren aquesta pluralitat de respostes a escala internacional, estatal, nacional i fins i tot local que s'expressa a través de formacions orgàniques diferents i cultures diferents.

—*Però sembla que no són les barreres ideològiques les que separen la socialdemocràcia de grup de l'esquerra unitària europea sinó només determinades traduccions polítiques.*

—No existeix ja l'element divisor dels anys vint. I no pels darrers esdeveniments de l'URSS, sinó perquè ja fa bastant temps que constatem que no té sentit referir-se a la divisió clàssica i històrica del moviment obrer entre un partit socialista i un partit comunista, perquè el món ha canviat molt. Les formulacions ideològiques de lletra majúscula, les trilogies –llibertat, igualtat, solidaritat– les manté tothom. Ja comencen a haver-hi diferències quan veiem la traducció d'aquestes trilogies en idees fortes de programes electorals. I hi ha diferència en l'acció de govern o d'oposició a partir del seu desplegament. Jo veig, sobretot, diferències en tres coses: en la tradició –malgrat que ja no hi ha la divisió dels anys vint s'ha travessat una llarga història que ha deixat una empremta–, en els programes que desenvolupen aquests principis –ara tothom està per la pau, però uns estan per enviar tropes al golf Pèrsic i altres hi estem en contra– i en la forma de fer política. No et dic que les diferències siguin entre comunistes i socialistes, sinó entre les mateixes opcions d'esquerra, que expliquen per què es mantenen estructures orgàniques diferents. No es per caprici o per voluntats personalistes.

—*Però aquestes diferències no impedeixen que el PSOE i Achille Occhetto comparteixin una Internacional. ¿El PSUC pensa plantejar-se el seu alineament internacional?*

—Un matís. Achille Occhetto ha demanat

"Hi ha una base objectiva per a la pluralitat d'opcions d'esquerra".

JORDI MOREJA

l'entrada en la Internacional Socialista. Creiem que, sobre aquest tema, hi ha a nivell mundial una necessitat de molta més coordinació de les esquerres innovadores. Nosaltres vam deixar un grup parlamentari al Parlament europeu, el dels partits comunistes, per considerar que estava en molts aspectes absolutament ancorat en el passat. Vam crear el grup parlamentari de l'esquerra unitària europea i hem continuat en aquesta línia. Jo he estat a Mèxic a principis de juny, a la segona trobada de l'anomenat fòrum de São Paulo on un ventall molt ampli de forces d'esquerra va discutir la seva coordinació. Hi havia els sandinistes, el Farabundo Martí d'El Salvador, el PRD de Mèxic, el Partit del Treball de Mèxic, el Partit Socialista Xilè, etc... Hi havia la flor i la nata de les opcions d'esquerra més avançades de Llatinoamèrica. Creiem que això s'hauria de donar a tot el món. És un debat que desborda qualsevol de les organitzacions existents. I, sobretot, hi ha una organització que, de les existents, és la

més comprensiva, en un sentit territorial, que és la Internacional Socialista. També s'hi hauria de dialogar. Volem intensificar les relacions internacionals amb tothom interessat a fer avançar les idees d'esquerra en un món més aviat presidit per l'hegemonia de les forces de dreta.

L'ESTRATÈGIA FEDERALISTA

—*¿El que sí que sembla haver demostrat el colp d'estat a l'URSS és que un estat en crisi de descomposició facilita el dret a l'autodeterminació, perquè no hi ha instàncies que puguin parar-lo. ¿La comparació amb Catalunya pot ser equívoca?*

—La qüestió dels nacionalismes que empeny tant a escala internacional en un moment de feblesa i desmembrament de les estructures federals existents, junt amb una enorme ofensiva de valors conservadors està esborrant qualsevol plantejament d'emancipació social. És a dir, les forces més conservadores del món aprofiten l'ensorra-

da de l'Est per no explicar només els errors profunds i autoritaris que es cometien sinó que tot el que sigui esquerra o transformació és arraconat pel liberalisme. Les repúbliques bàltiques estan a punt d'aconseguir plenament la seva independència —i nosaltres no solament ens n'alegrem, sinó que hi donem ple suport—, però el Sàhara, Palestina i Kurdistan —temes nacionals bastant més punyents que les repúbliques bàltiques (perquè s'hi anihila pobles sencers)— no estan ni molt menys a nivell de moda internacional. A ningú dels que tenen poder de debò se'ls acudeix, ni al PSOE, ni a les forces més importants de l'esquerra mundial, donar suport a l'emancipació nacional d'aquests països, perquè aquí s'encreua un seguit de qüestions. No és tan fàcil dir, "això és qüestió nacional i això és qüestió social". I, vaig a casa nostra, l'estat espanyol està molt més consolidat que l'estat soviètic. Per exemple, les repúbliques bàltiques són definitivament annexionades l'any 45; mentre que la configuració geogràfica de

l'estat espanyol ja té segles d'existència. Segona diferència, aquí amb totes les seves llacunes, existeix una via democràtica. Tercera qüestió, jo no sóc qui per dir si és equívoca o no la comparació. Sí que puc dir que la tradició d'esquer-ra a Catalunya, i als Països Catalans ha estat raríssimament independentista. La tradició ha estat quasi sempre federal. No de federalisme adotzenat, com el comitè federal del PSOE que té tant de federal com jo d'expert en mecànica quàntica. Les solucions federals que propugna el PSC, quan hi ha un govern que està negant les solucions pel finançament autonòmic, són hipocresia o una maniobra de distracció. Un autèntic pacte entre unitats iguals i sobiranes. Aquesta ha estat la previsió del catalanisme polític. Sempre s'ha volgut dialogar d'igual a igual amb la resta per arribar a uns acords. Jo crec que aquest és el camí, afegint un nou valor que no hi era en altres moments, i és que estem en un procés de construcció d'una comunitat europea. I dins aquesta comunitat, Catalunya hauria de tenir una participació directa, per tant, el que interessaria no és posar l'accent en la reivindicació Catalunya-estat, sinó posar-lo en el desmantellament progressiu dels estats amb transferència de poders cap a la comunitat i cap a les nacionalitats, perquè la futura comunitat sigui de les nacionalitats. Si consolidem això, podem anar a l'altre problema que encara no m'has preguntat —però jo hi vaig—, que és el de com allargar-la a tots els països del continent europeu.

—Però, en el cas de l'estat espanyol, la Constitució nega explícitament el dret d'autodeterminació.

—Sóc fermament partidari del dret a l'autodeterminació. Nosaltres no l'hem deixat de defensar mai. Creiem que hi ha moltes maneres d'enfocar el tema de l'autodeterminació. Hi ha qui diu que dret a l'autodeterminació és igual a un referèndum. Aquest plantejament fa abstracció que a l'entremés, o per un altre camí, pot haver-hi un conjunt de mètodes democràtics on les poblacions poden decidir lliurement si ratifiquen o no un text constitucional, l'estatut, quin tipus de cambres s'elegeix... I això és un procés molt més fluid. Entenc l'autodeterminació com un procés coherent de presa de decisions. Tot el sistema actual d'estat de les autonomies és desenvolupable, millorable i transformable i és ineludible —per exemple— una reforma constitucional en què les institucions de l'estat expressessin aquest pacte federal. Avui, no hi ha cap institució estatal que pugui recollir aquest pacte federal... I també caldria la re-

forma de les institucions europees.

LA DOLÇA AGONIA DEL PSUC

—*¿Quin paper ha de tenir el PSUC en el panorama polític català i quin ha de continuar fent dins IC?*

—El PSUC té com a objectiu principal *immergir-se* dins d'Iniciativa per Catalunya. Les formacions polítiques no són objec-

“Les solucions federals que propugna el PSC, mentre el govern nega les solucions per al finançament autonòmic, o són hipocresia o una maniobra de distracció”.

tius per elles mateixes. I podríem iniciar ara un debat absurd sobre si el PSUC té una finalitat en si mateix. L'objectiu és fer avançar una política d'esquerra a Catalunya. L'instrument més idoni del que ens hem dotat és IC, i per tant l'objectiu és fer créixer IC. Aquesta és la definició més sintètica sobre el que cal que faci el PSUC.

—*¿Immergir-se vol dir no descartar-ne la dissolució?*

—El PSUC, en el congrés que farà la tardor de 1992 —com va fer en el VIII Congrés respecte a la creació d'Iniciativa—, suposo que farà la seva anàlisi, balanç i perspectiva en aquest sentit i pot prendre moltes decisions. Entre elles, no en descarto la desaparició i incorporació a IC.

“Tot el sistema actual de les autonomies és desenvolupable, millorable i transformable, i és ineludible una reforma constitucional”.

—*L'assemblea d'Iniciativa aquest novembre, quins plantejaments pensa discutir?*

—Hi ha dos punts en l'ordre del dia: discutir una reelaboració del manifest ideològic d'Iniciativa, la seva actualització, i l'altra és discutir plantejaments polítics per Catalunya amb vista a les eleccions autonòmiques del 92.

—*¿Aquesta renovació ideològica tindrà*

en compte aquests darrers fets de l'URSS?

—Ho tindrà en compte, però jo diria que hi ha una dinàmica pròpia que no canvia substancialment res. Pensa que Iniciativa es crea a principis del 87, dos anys abans que caigui el mur de Berlín i quatre anys i mig abans dels fets de l'URSS i per altres motius com el referèndum de l'OTAN, que va alliberar energies més enllà dels partits, perquè hi havia un debat internacional sobre què vol dir ser d'esquerra, perquè hi havia una política del PSUC, i del PCE, d'anar convergint amb sectors d'esquerra.

—*¿Es pot parlar d'una ofensiva de sectors del PSC contra Iniciativa?*

—Jo crec que hi ha sectors del PSC que no han acabat d'acceptar mai que existeixi Iniciativa, perquè tenien la idea molt esquemàtica que el mapa polític el formaven socialistes, comunistes i independentistes però això valia per als anys trenta, fins i tot per a la clandestinitat. A hores d'ara això amb prou feines val en termes locals i nacionals, perquè en termes d'estat i de política internacional això ja no val. Iniciativa per Catalunya va sorgir, i va tenir un relatiu èxit electoral, que trencava els esquemes de la majoria socialista, els dogmàtics comunistes i els eixelebrats independentistes. Es vol posar en dubte una opció que vol ser més plural, que vol sumar, que vol articular unes energies innovadores de l'esquerra. Hi ha qui intenta explicar el món dient "s'ha ensorrat l'Est, s'ha ensorrat l'URSS, només queda el liberalisme", o "només queda el socialisme". Això són ganances de projectar desitjos propis sobre una situació, sigui mundial o local.

—*¿Aquests sectors tenen noms?*

—No voldria entrar en personalismes. I el que analitzem passa molt per sobre de les persones.

ANGUITA: LES RELACIONS PERILLOSES

—*El colp d'estat ha demostrat, una vegada més, que l'anàlisi que fa Iniciativa per Catalunya no hi ha correspost ni Izquierda Unida ni el senyor Anguita. ¿Què passa aquí?*

—La diferència no està a la franja de ponent. A Izquierda Unida, depèn dels temes, he sentit opinions molt properes a les manifestades per Iniciativa, i dins Iniciativa s'han sentit opinions que no coincidien amb les majoritàries. Això per començar. Ara bé, per exemple, en aquest tema concret de l'URSS, hi ha diferències entre el que ha opinat Julio Anguita i el que he opinat jo, és evident. Això és un bon senyal,

"Intentem crear una esquerra sense fonteres i intentem comprendre l'evolució de la societat donant respostes creïbles".

JORDI MORERA

podria ser entès com un element enriquidor. I seria erroni que això s'enfoqués com a enfrontaments impossibles de sintetitzar, perquè que, en un debat com el de l'URSS, surtin posicions diverses d'entrada vol dir que hi ha anàlisis diverses.

—*¿ Les declaracions d'Anguita enriqueixen Iniciativa?*

—En prenem nota i hem de debatre-les. És una necessitat i un avantatge del comunisme democràtic. No comparteixo aquestes formulacions però hi vull discutir perquè no són ni improvisades ni només personals, sinó que engloben sectors d'opinió amb els quals cal discutir.

—*¿ I una "dissociació" amb Izquierda Unida seria possible si es plantejés dins de la federació, a l'estil del que el seu amic Kucan va fer un temps abans?*

—Estem treballant en la comissió d'enllaç, al grup parlamentari conjunt al senat i al parlament europeu, i tenim un alt grau d'acord. Per tant, en aquests moments jo no crec que primin els desacords sobre els acords. Ans al contrari, la proposta sobre finançament autonòmic està subscripta per Izquierda Unida, estem parlant de model d'estat, i la proposta d'estat federal la subscriu també Izquierda Unida. Em semblaria absurd desvincular-nos.

—*Però la visió d'Anguita sobre les nacions de l'Est ja eren, en el tema mateix d'Eslovènia, radicalment contràries a les d'Iniciativa.*

—Anguita es va equivocar justificant la intervenció de l'exèrcit iugoslau perquè era constitucional. És un error bastant gros. Altres dirigents d'Izquierda Unida es van posicionar d'una altra manera. I aquest és un tema que no ha estat encara discutit als organismes de coordinació.

—*Molts analistes d'aquest país, vinculats al nacionalisme, diuen que Anguita fa mal al capital polític d'Iniciativa i en coacta a Rafael Ribó.*

—No tinc dades sociològiques com per constatar-ho. Podríem comparar els resultats de les eleccions autonòmiques amb les generals per buscar si aquesta opinió és objectiva o subjectiva. En les eleccions autonòmiques del 88, al cinturó industrial de Barcelona treiem percentatges més elevats que en les generals. En canvi, fora del cinturó industrial pugem més en les generals que en les autonòmiques. Jo encara no hi he trobat una explicació lògica. I molt menys personal..

GRANS ESPERANCES

—*¿ Què li diria a un ciutadà que pensés que Iniciativa és un niu d'esquerres desorientades?*

—Tinc una caricatura de la campanya del 88 on em disfressaven d'un d'aquests capellans del Domund, vestit de blanc, envoltat d'un negre, un *vota rosa*, una dona, un obrer que es moria de gana. Totes les rei-

vindicacions marginals, vaja. Jo recorriria a una anècdota del Regis Debray que pot servir de resposta. Regis Debray ens va demanar en un dinar on hi havia uns quants polítics quina era la proposta política d'Iniciativa per Catalunya. I abans que contestés jo, un polític molt qualificat de la dreta va exclamar: "Ja t'ho diré, són aquells que s'aprofiten del descontentament de la política del PSOE, s'aprofiten d'una sèrie de moviments marginals i donen una bona imatge d'honestat". I vaig dir-li: "Mira, mira, no és que nosaltres ens aprofitem del descontentament provocat pel PSOE, és que nosaltres creiem que hi ha una quantitat de temes en el camp nacional i social on el PSOE s'ha equivocat, que vivim en una societat de marginació on el valor solidaritat és avui molt important no solament amb els palestins, sinó també amb molts sectors d'assalariats de casa nostra, i ens creiem el valor de la honestat, i no volem fer una creuada contra la corrupció, però en aquest país hi ha gent ocupant càrrecs molt importants que ha entrat en les institucions com qui entra a la seva finca". Totes aquestes argumentacions les podria resumir amb una sola frase: Intentem crear una esquerra sense fonteres i intentem comprendre l'evolució de la societat donant respostes creïbles per a una transformació d'aquesta societat.

I Regis Debray, diu, va quedar-ne satisfet.

Oriol Malló